

Mendel en peulvruchten

Henk Lubberding

Het is te laat, ik weet het. Het jaar **2016** was het Mendeljaar en het jaar van de peulvruchten. Wat een mooi toeval! Of zouden de bedenkers van het laatste rekening hebben gehouden met de erwten

van Mendel? De Augustijner monnik van het Sint Thomasklooster in Brno, Gregor Mendel, publiceerde in 1866 zijn bevindingen over de erfelijkheid van erwten (*Pisum sativum*), een nauwelijks bekend geworden studie. Pas rond 1900 werden "zijn erfelijkheidswetten" herontdekt, o.a. door Hugo de Vries. Mendel was niet zo maar een tuinier die erwten kweekte, maar hij was door de abt, vanwege zijn interesses in biologie en zijn leergierigheid naar de universiteit van Wenen gestuurd om natuurkunde te studeren bij Doppler (van het Dopplereffect). De rest is geschiedenis. Wat zou Darwin gelukkig zijn geweest met de resultaten van Mendel, het was net de missing link in zijn evolutietheorie. Of Mendel bewust voor een peulvrucht koos is niet bekend.

Eigenlijk zijn alle vlinderbloemigen peulvruchten, want peulen zijn het exclusieve kenmerk van de vlinderbloemenfamilie. Alle leden van deze familie hebben peulen; buiten deze familie komen peulen niet voor. Over het algemeen wordt de term "peulvruchten" echter gebruikt voor de zaden uit peulen, zoals Erwt, Linze, Tuinboon, etc.

De peulvruchten genoten bij de Romeinen een bijzondere status. Zo vernoemde de Romeinse familie Cicero zich naar de Kikkererwt (*cicer*), terwijl de vooraanstaande families Fabius en Lentulus hun naam respectievelijk ontleenden aan de Tuinboon (*faba*) en de Linze (*lens*).

Tuinbericht 19 Brem

Henk Lubberding

Omdat er geen erwten in onze tuin staan, houd ik het in dit tuinbericht maar bij een andere vlinderbloemige, Brem (*Cytisus scoparius*). Dankzij de milde winters van de laatste jaren doet de bremstruik het in onze tuin uitstekend, maar ik hoop dat hij de vorst van dit jaar overleefd. Brem komt zeer algemeen voor, vooral op zandgrond, heidevelden, in duinen en langs spoorlijnen. Brem

Brem (foto Anneke Wagner)

bloeit in mei en juni met goudgele bloemen, maar valt vooral op door zijn altijd groene twijgen, die het leeuwendeel van de koolzuurassimilatie voor hun rekening nemen.

Brem bevat het giftige sparteïne dat een stimulerende werking heeft op het hart. In de fytotherapie wordt de plant daarom ook gebruikt bij hartzwakte.

De Brem is het symbool van het Huis Plantagenet, dat van 1154-1485 over Engeland regeerde. De vader van de eerste koning van dat geslacht, Godfried V van Anjou, droeg in zijn helm altijd een takje Brem.

Eindejaars Plantenjacht 2016

Marja Kreike

Op woensdag 28 december 2016 fietsten we met zijn zevenen door de mist naar verzorgingstehuis 't Seghe Waert aan de Weteringdreef. We hebben zojuist voor de derde keer op rij gezamenlijke geluncht bij de Bakkerswinkel aan de Dorpsstraat. Het lijkt een traditionele afsluiting van het jaar te worden, die niet compleet is zonder de erop volgende Eindejaars Plantenjacht. De vraag is ook dit jaar weer wat er nog of al bloeit tussen 25 december en 3 januari.

De lunch (Fred Reeder)

We hebben de zoekkaart van Floron met de winterbloeiers bekeken. Hij is samengesteld op basis van de top 15 van bloeiende planten van de winter van 2015. We merkten verschillen op. In 2016 zijn: Kleine brandnetel, Kluwenhoornbloem, Vroegeling en Speenkruid verdwenen. Toegevoegd zijn: Witte dovenetel, Duizendblad, Gewone melkdistel en Canadese fijnstraal.

Tilly Kester had eerder in de maand al het een en ander gezien, maar inmiddels heeft het een aantal nachten gevoren. Wij verwachten niet veel, maar haar hoop is gevestigd op: bloeiende Muurfijnstraal of Muurleeuwenbekje.

Verzorgingstehuis 't Seghe Waert heeft nog maar weinig bewoners: een deel staat leeg, het winkeltje

Het gele Tuinviooltje (Fred Reeder)

is opgeheven, weinig auto's voor de ingang. De ratten zijn wellicht in de meerderheid gezien de vele vangbakken van Rentokil. We starten voor de ingang en hebben het Straatgras al snel op de lijst. Tilly weet hier de weg en kent de wijk, zij bepaalt de route. Een wijk waar volgens haar soorten als Kruipklokje en Klein glaskruid groeien. Zouden ze nog bloeien? Uitzwermend inspecteren we de perkranden tot de tweede bloeiende soort wordt opgemerkt:

Tuinwolfsmelk. Het belooft niet veel goeds voor vandaag. Gelukkig mogen verwilderde tuinviooltjes ook op de lijst, we zien een wit en een geel exemplaar dat er boven de gele

stoeprand om schreeuwt om gefotografeerd te worden. Als we na wat doelloos gesnuffel op het veldje achter het gebouw veel Madeliefjes zien bloeien, komen we erin: Klein kruiskruid en Paardenbloem in een luw hoekje. We steken het fietspad over naar een ander stukje van de wijk en dan begint het: Kropaar, Paarse Dovenetel, Kruipertje, Kruipklokje (zoals beloofd) en Herderstasje. Als we ons achter muurtjes op een besloten tuinstraatje begeven komen de boeken erbij. Meerdere soorten leggen we op het muurtje: Akker- en Bosvergeet-mij-nietje, Gewone hoornbloem, Kleine veldkers en Vogelmuur. Zo komt de teller toch nog op 17 en lijken we af te sluiten met de Gewone melkdistel. De tijd is bijna om en dan roept de frontlinie ineens Muurfijnstraal!!! Tilly hoort het niet,

ze is een paadje ingelopen en ontdekt tot veler verrassing een aantal bloeiende Muurleeuwenbekjes. Hiermee zijn de twee wensen van Tilly vervuld!

Dan lijkt het hek van de dam. Net binnen of net buiten de tijd zien we Echte Kamille en Grote ereprijs bloeien. Een verrassend einde met een lijst bloeiende planten die, gezien het weer van de laatste dagen, lang niet tegen valt.

Het muurtje als onderzoektafel (Fred Reeder)

Nieuwjaarsbijeenkomst 12 januari 2017

Fred Reeder

Op 12 januari jl. werd weer de traditionele nieuwjaarsbijeenkomst gehouden van de Zoetermeerse "groengroepen": KNNV, VWGZ, IVN en het Vleermuizenplatform Zoetermeer. Ondanks de zeer overvloedig neervallende regen was toch nog een 50-tal mensen komen opdagen.

Alle voorzitters hielden een kort praatje waarbij Henk Lubberding (KNNV) onder meer een oproep deed voor wat meer hulp van vrijwilligers bij het libellen tellen. De voorzitter van de IVN, Marco Lurks, hield een praatje aan de hand van een stukje in de Volkskrant "oervader van uw cellen" dat leidde naar de aankondiging van de voornemens van de diverse aanwezige verenigingen om wat meer samen te werken in 2017.

Arno van Bergen-Henegouwen maakt reclame
(Tilly Kester)

Marga van der Tol van het Vleermuizenplatform vertelde over het wel en wee van deze soortgroep en riep eveneens op tot ondersteuning van hun nogal uiteenlopende werkzaamheden zoals tellingen op locatie, het uitwerken van batdetectorgegevens en wat al niet meer.

Hieraan gekoppeld, maar toch op zich zelf staand hield Arno van Bergen-Henegouwen een promotie praatje voor een door Marcel van

der Tol geschreven boek over digiscopie. (Simpel gezegd een manier van fotograferen met behulp van de telescoop in combinatie met een digitale camera).

Nadat de aanwezigen een al dan niet alcoholisch drankje hadden gepakt hield Winfried van Meerendonk (VWGZ) nog een kort verhaaltje over de successen met de oeverzwaluwwallen, de aanleg van het plas-dras gebiedje dat grenst aan het Buytenpark

Winfried aan het woord (Tilly Kester)

en nu Gruttolandje is gedoopt, en de verplaatsing in fases van de nestmogelijkheid voor slechtvalken op de stadhuistoren.

Ook kondigde hij aan dat de Annet de Jong lezing 2017 zal worden gehouden op 29 maart door Albert Beintema met als onderwerp: de Grutto. Albert is winnaar van de Jan Wolkers Prijs 2016 voor het beste natuurboek. De gebruikelijke locatie voor deze lezingen, het bedrijfsrestaurant van de gemeente, is opgeheven. Over de nieuwe locatie volgt nog nader bericht.

Na dit alles volgde nog een geanimeerd samen zijn.

Ruige rijp

Fred Reeder

In een winter met dit jaar zowaar sneeuw en ijs kan zich soms, volgens het legertje van weermannen dat Nederland op radio en tv kent, een bijzonder verschijnsel voordoen. Ruige rijp. Op 18 en 19 januari was dit het geval.

In wikipedia wordt het als volgt beschreven

Ruige rijp, ook aanvriezende mist, bevriezende mist of uitvriezende mist genoemd, is een vaste vorm van

neerslag, die wordt gevormd uit onderkoelde

waterdruppels van lichte mist of direct uit in de lucht

hangende waterdamp, door rijping. Hiervoor is een zeer hoge relatieve luchtvochtigheid vereist van

meer dan 90% en een luchttemperatuur lager dan -8 °C. De ontstane warmte wordt daarbij door

convectie afgegeven aan de omringende lucht. Tegen de windrichting in ontstaan hierbij

naaldvormige ijskristallen die zeskantige dendrietenvormen, die een redelijk grote omvang en bizarre

vormen kunnen aannemen en daarbij meestal slechts langzaam groeien. Ruige rijp groeit tegen de

wind in daar de lucht die van loefzijde komt aanwaaien een hogere luchtvochtigheidsgraad bezit dan de lucht aan de lijzijde.

Ruige rijp treedt in vergelijking met rijp zeer zelden op en wordt vaak verward met rijp of harde rijp.

Ruige rijp in het Westerpark (Fred Reeder)

Een goede reden om met de camera en externe flitser naar het Westerpark te wandelen om te proberen dit verschijnsel vast te leggen.

Bij deze het resultaat dat was te zien in een schitterend Westerpak

Ruige rijp op Peen. De groei aan één zijde is links goed te zien (Fred Reeder)

Uit het Zoetermeerse botanisch archief

Johan Vos

Dit keer vraag ik uw aandacht voor een opvallende plantsoenstruik: de Gele kornoelje (Cornus mas). Gele kornoelje is één van de vroegst bloeiende struiken in onze regio. In februari en bij extreem zachte winters al in januari, verschijnen de zacht gele schermvormige bloeiwijzen aan de struik. Vooral bij zonnig weer is het bij de gele bloemen een drukte van belang, bijen en andere vroeg vliegende insecten komen massaal op het stuifmeel af. We kunnen dus rustig spreken van een ecologisch waardevolle aanvulling op ons doorsnee bosplantsoenassortiment.

Gele kornoelje (Johan Vos)

Gele kornoelje is in de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw in Zoetermeer veel aangeplant. Daar de grens van haar natuurlijk areaal in Zuid-Limburg ligt wordt zij in laag Nederland als exoot gezien. Van deze exotische vormen is bekend dat ze zo'n 14 dagen eerder bloeien in vergelijking met de inheemse, Zuid-Limburgse soortgenoten. Over de genetische herkomst van de Zoetermeerse exemplaren is mij niets bekend.

Dat de Gele kornoelje in onze database ontbreekt, heeft te maken met het spontaniteitscriterium. Ooit hebben we binnen de Plantenwerkgroep met elkaar afgesproken dat we slechts spontaan levende soorten in onze database opnemen. Spontaan levend wil o.a. zeggen dat de soort op eigen risico leeft dus zonder hulp van de beheerder overleeft en kiemkrachtige zaden produceert die door vogels worden verspreid. Deze techniek gebruiken veel inheemse struiken, waaronder de Rode en Canadese kornoelje, om zich over de stad te verspreiden. Hoewel ik de kersrode steenvruchten vaak aan en onder de Gele kornoelje heb waargenomen, heb ik nooit kiemplanten gezien. Maar wie weet verandert dat met het steeds warmer wordende (stads)klimaat. Ik wil dan ook iedereen oproepen om uit te kijken naar kiemplanten van de Gele kornoelje.

Kort verslag Ledenvergadering KNNV-Zoetermeer

Henk Lubberding

Datum: Donderdag 16 februari 2017

Tijdstip: 20.00 uur

Locatie: Leiwater 1, Zoetermeer

1. Opening en vaststelling agenda
2. Mededelingen en ingekomen stukken
3. Verslag van de vorige ledenvergadering, 18 februari 2016.
4. Financieel verslag, begroting, kascommissie, aantal leden.

De financiën zijn door de kascommissie (Casper Hilvers en Anke de Bruyn) in orde bevonden.

De contributie blijft gehandhaafd op 28 euro.

Het aantal gewone leden bedraagt momenteel 22 leden en 3 huisgenootleden. Verder staan nog op de ledenlijst 7 KNNV-leden die alleen landelijke lid zijn en geen lid van afd. Zoetermeer. Verder nog een aantal personen die om andere redenen op onze ledenlijst staan.

5. Nieuwsbrief

De nieuwsbrief verschijnt vijf keer per jaar. De complimenten van het bestuur aan Fred Reeder en Johan Vos voor de goedverzorgde nieuwsbrief.

6. Publiciteit en website.

Johan Vos, Lucas Breedveld en Wim de Liefde hebben de ins en outs van de plantendatabase besproken.

7. Programma voor 2017 (excursies, lezingen, parkdag e.d.)

- 29 maart: Annet de Jong lezing door Albert Beintema over de grutto;
- 28 mei: Westerparkdag met KNNV bijdrage:
 - exoten in het Westerpark;
 - bloemetjes uit elkaar halen en bekijken (voor kinderen).
- Rond 1 juli: excursie in de Coepelduinen door Casper Zuyderduyn (Staatsbosbeheer).
- 4 maal per jaar: Groeten uit het groen in het Streekblad.
- Inventarisatie libellenreservaat

8. Contacten met de gemeente etc.

- Maaien en snoeien: twee maal per jaar, samen met IVN en VWZ.
- NME; vier maal per jaar met 10-15 andere verenigingen, die iets met natuur en/of milieu te maken hebben.
- Monitoringsproject Zoetermeer; vijf maal per jaar.

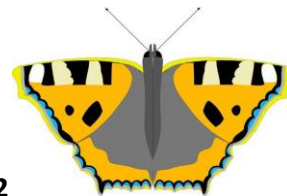
9. Plantenwerkgroep.

De plantenwerkgroep start op 2 maart met een kick-off bijeenkomst. De volgende activiteiten worden geroosterd:

- Tweewekelijkse inventarisaties in Zoetermeer;
- Inventarisatie van de berm van het fietspad tussen Zoetermeer en Stompwijk, op verzoek van Bijenlandschap;
- Inventarisatie van Bentwoud (3 keer) op verzoek van Staatsbosbeheer;
- Excursie stadsplanten (augustus);
- De plant van de maand wordt in 2017 voortgezet;
- Joke organiseert een eendaagse bijeenkomst over zegges/biezen.
- Bijdrage aan website stadsplanten.nl.

10. Landelijke KNNV.

Henk heeft het jaarverslag 2016 aan het KNNV bureau gestuurd.

Er is overleg geweest met andere KNNV afdelingen in Zuid Holland om tot meer samenwerking te komen.

11. Overleg met IVN en VWZ

Er is eenmaal per jaar een voorzittersoverleg.

KNNV zal voorstellen om samen eenmaal per jaar (voorlopig) gezamenlijk een blad uit te brengen.

12. Rondvraag

Voor alle natuuraankondigingen kan gebruik gemaakt worden van "[Zoetermeer bruist](#)".

De actualiteit met een natuurhistorische bril bekeken

Johan Vos (met dank aan Wouter Balster)

Door mijn meer dan 30-jarige werkervaring als stadsecoloog in dienst van de gemeente Zoetermeer wordt mij regelmatig gevraagd naar het natuurhistorisch verleden van deze groene gemeente. Om die reden zal ik in elke Nieuwsbrief een natuuronderwerp belichten met mijn natuurhistorische bril op. (tekening Marianne Ketting)

Platte schijfhoren (*Anisus vorticulus*) in de Benthuizerplas

Vanwege de KRW (Kaderrichtlijn Water) heeft het Hoogheemraadschap van Rijnland in 2014 de biologische waterkwaliteit van de Benthuizerplas laten onderzoeken. Aquon (instituut voor wateronderzoek en advies) heeft dit onderzoek uitgevoerd en op 15 mei 2014 op twee locaties de

Benthuizerplas maart 2017 (Fred Reeder)

benodigde monsters genomen. Dat de Platte schijfhoren op beide locaties werd opgevist was voor ons nogal een verrassing.

Qua biotoop heeft de Platte schijfhoren een voorkeur voor sloten en vijvers met drijfbladplanten (Gele plomp e.d.) en/of ondergedoken waterplanten op veenbodems. Het gaat om permanent stilstaand of zwak stromend water, middelmatig voedselrijk en pH-neutraal. In wateren met een kleibodem is de Platte schijfhoren slechts zeer incidenteel waargenomen. Daar de soort gevoelig is voor eutrofiëring en/of verontreiniging wordt zij gezien als een positieve

indicatie voor een goede waterkwaliteit.

Platte schijfhoren is een soort van de Europese habitatrictlijn. Binnen Europa lijken de meeste en grootste populaties in ons land voor te komen. Nederland draagt daarom een grote verantwoordelijkheid voor deze soort. Haar voorkomen zou een mooie onderbouwing zijn voor de natuurkernstatus van de Benthuizerplas. Maar hoe past dat bij de indertijd geformuleerde ambities?

Beschrijving kenmerken Platte schijfhoren

De Platte schijfhoren is een kleine waterslak (6 mm. breed en 0,8 mm. dik) met een plat, schijfvormig huisje. Dat huisje heeft 5 à 5,5 langzaam in grootte toenemende omgangen, waarbij in het midden van de laatste omgang een duidelijke naad of kiel loopt. De mondopening is ovaal en breder dan hoog. Het huisje is dunwandig en bestaat uit zeer fijne, dicht bij elkaar liggende dwarslijntjes die het huisje een zijdeachtige uitstraling geven. De Platte schijfhoren kan gemakkelijk verward worden met een viertal andere schijfhorens omdat de vorm van het huisje van schijfhoren-soorten kan variëren en de soorten gezamenlijk voor kunnen komen. Dat maakt het lastig om verschillende soorten uit elkaar te houden. Daarvoor is een vergroting van minimaal 15 x noodzakelijk.

Platte schijfhoren (Wouter Balster)

De Benthuizerplas als blauwe buffer tussen Zoetermeer en Benthuizen

Toen Zoetermeer de wijk Noorhove halverwege de jaren '90 van de vorige eeuw wilde uitbreiden dwong de buurgemeente Rijnwoude, waartoe ook het dorp Benthuizen behoorde, een bufferzone van minimaal 500 meter af. Daar Zoetermeer naar ruimte zocht om meer stadswater te kunnen bergen werd besloten om deze bufferzone te voorzien van een plas. En zo kon het gebeuren dat er een reeks van drie plassen ontstond aan de noordkant van de stad: de Zoetermeerse, de Noordhovense en de Benthuizerplas. Later werd deze zone bekend onder de naam: Noordelijk plassengebied.

De Benthuizerplas na de aanleg in 2001
(Johan Vos)

Eind jaren '90 waren de jaren van het gebiedseigen oppervlaktewater en de biologische zuivering daarvan. Bij de gemeente Zoetermeer was het Stadsnatuurplan in ontwikkeling. Dit plan heeft, na veel en intensief overleg met het Hoogheemraadschap van Rijnland, o.a. geleid tot het isoleren van de Benthuizerplas van de andere twee plassen. Randvoorwaarde van 'Rijnland' was wel dat de plas mee moest kunnen doen in de waterberging van de stad. Met deze maatregel verwachtten we een natuurlijke peilfluctuatie van maximaal 50 cm. en een goede

(biologische) waterkwaliteit te kunnen realiseren. De ambities van toen zijn te vinden in: Stadsnatuurplan (1): helder, eutroof water, niet verontreinigd met een chloridegehalte onder de 300mg chloride/l. met de snoek als symbool en

9 ha. slikranden 'natuur van de natte kale grond' met de kluut als symboolsoort.

Waterplan (2): water vrij van chemische verontreiniging en viswater van het Snoek-blankvoortype met mogelijkheden voor Bittervoorn, 3- en 10-doornig stekelbaarsje en Kleine modderkruiper.

Van de Platte schijfhoren hadden we toen nog niet gehoord.

Inrichting en ontwikkelingen in en rond de Benthuizerplas

Over de uiteindelijke inrichting van de plas heeft indertijd intensief overleg plaatsgevonden met een aantal betrokken gemeentelijke afdelingen, het hoogheemraadschap en de lokale natuurverenigingen. Zo kwam de vogelwerkgroep met ideeën om een aantal eilanden zo in te richten dat er een visdiefjeskolonie gehuisvest kon worden. Vooral over het al dan niet fixeren van de verschillende eilanden met behulp van beschoeiingen liepen de meningen indertijd sterk uiteen. En zoals dat vrijwel altijd gaat in dit soort situaties ontstond er na heel veel overleg een compromis: met steenslag versterkte oevers met op een aantal plaatsen ruimte voor experimenten zoals lange plas-drasoeveren aan de luwe zijden van de eilanden.

Zwaar begroeide eilandjes in 2012 (Johan Vos)

De jaren die volgden begroeiden de eilanden en de oevers in een rap tempo met vooral veel moerasplanten. De laatste jaren zien we ook hoe langer hoe meer bomen en struiken langs de oevers en op de eilanden verschijnen. In het water zelf kwam de groei van onderwater- en drijfbladplanten uitermate traag op

gang. Niet bepaald een beeld dat je associeert met soorten als Waterspitsmuis en Platte schijfhoren.

Nadat de Benthuizerplas in 2001 was aangelegd, heeft 'Rijnland' een aantal maal de fysisch-chemische waterkwaliteit van de plas gemeten. Deze was boven verwachting goed. Helaas is de biologische waterkwaliteit, waaronder de macrofauna toen niet gemeten.

In 2002 gaf de gemeente opdracht aan StEA (Stichting Ecologisch Advies) om de natuurwaarden van de allereerste ontwikkelingen in beeld te brengen (3).

Onderzoekers van StEA actief in 2002 (Johan Vos)

De verspreiding van de Platte schijfhoren in en om Zoetermeer

Helaas zijn er nauwelijks historische gegevens van deze soort in en om Zoetermeer bekend. De Veldgids beschermde planten en dieren van Zoetermeer (2011) meldt dat de soort (nog) niet in Zoetermeer is vastgesteld. Gezien haar voorkeur voor sloten met een veenbodem zou je haar in onze regio eerder in de Meerpolder verwachten dan in plassen met een klei-/zavelbodem.

Nadat de Platte schijfhoren in 2004 werd opgenomen op de lijst van Habitatrichtlijnsoorten is er in 2006 door Stichting Anemoon uitgebreid onderzoek gedaan naar de verspreiding van mollusken van de Europese Habitatrichtlijn (4).

Dit onderzoek heeft zich o.a. gericht op het terugvinden van de Platte schijfhoren in de 487 KM-hokken waar deze eerder was waargenomen. In 147 van deze KM-hokken is de soort na 2000 teruggevonden. Dat de Platte schijfhoren in veel meer KM-hokken voorkomt lijkt echter aannemelijk. Gezien de beschermde status is er behoefte aan een completer beeld van de verspreiding. Vanwege een gebrek aan deskundige vrijwilligers is onwaarschijnlijk dat deze wens op korte termijn in

Bijna 15 jaar later, om precies te zijn op 9 april 2014 ontvingen wij van Annette van der Velden, werkzaam op het gemeentehuis, het volgende bericht: *“ik werk op het gemeentehuis en zie de laatste paar weken met name 's ochtends een koppel roofvogels zitten en vliegen bij de toren. Ik denk torenvalkjes. Zou het kunnen dat ze ergens op het dak een nest hebben”?*

Het bleek om een paar slechtvalken te gaan met een mannetje in volwassen kleding en een vrouwtje in jeugdkleding. Er werd een nestkast geplaatst door de gemeente in samenwerking met bureau Stadsnatuur (bSR). De oude kast van de Vogelwerkgroep was in verval geraakt en werd verwijderd. Ik ben mij er stevig mee gaan bemoeien want ik vond de locatie waar de kast was geplaatst, op het vlakke beton aan de oostkant van de toren, ongeschikt. Een nestkast kan beter aan de verticale muur bevestigd worden zodat de valken vrij af en aan kunnen vliegen. Bovendien ben ik al zo'n 50 jaar besmet door het "slechtvalkvirus" en beschik ik op dit gebied over een enorme hoeveelheid literatuurkennis.

Voorjaar 2016 werd duidelijk dat het paar een broedpoging deed op de zuidwest-erker. Daar was geen nestkast en vier eieren gingen verloren op de betonnen vloer waar bij het afvoergootje een tegel ontbrak. Stevige stortbuien veroorzaakten vervolgens een kansloze situatie.

In een ultieme poging om nog te redden wat er te redden viel besloot ik om alle raadsleden en het college van B en W aan te schrijven over de ontstane situatie. Dat was eind april 2016 en niet tevergeefs. De open broedbak die ik via Martin Mollet, coördinator van de werkgroep 'Roofvogels Hoekse Waard' en werkgroep 'Slechtvalk Zuid Holland', had geregeld werd op de noordwest erker geplaatst na interventie van wethouder Robin Paalvast in samenwerking met stadsbioloog Hendrik Baas. De valken werden regelmatig gezien op de noordwest-erker maar het was kennelijk al te laat voor een nalegsel dat seizoen.

Slechtvalk trespa-nestbak
(Hendrik Baas)

In januari 2017 kwamen alle partijen (VWZ, Bureau Mees Ruimte en Milieu, Gemeente Zoetermeer en Dura Vermeer) bijeen om een oplossing voor de slechtvalken te zoeken.

Slechtvalk man 19 februari 17 45 uur
(Winfried van Meerendonk)

Omdat in 2017 de toren ook nog verbouwd moet worden voor 29 luxe appartementen moesten er mitigerende maatregelen voor het paar slechtvalken worden genomen. Het bleek niet moeilijk om alle partijen enthousiast te krijgen voor de slechtvalken, los van de verplichting die de gemeente heeft om de valken te helpen. De oplossing kwam in de vorm van twee nestkasten, één aan de noordzijde van de stadhuistoren en één aan de oostzijde, uitkijkend op de terrassen van het Stadhuisplein. Zowel de open broedbak op de noordwest erker alsmede beide nestkasten werden door de valken geïnspecteerd.

Begin maart bleken de valken bij voorkeur actief bij de nestkast aan de oostzijde van de toren en op 12 maart nam ik een aflossing waar, wat er op wijst dat er eieren zijn. Ook nam ik diverse paringen waar. Het mannetje liet zien dat hij van wanten weet, want een zilvermeeuw werd met een snoekduik van de toren de stuipen op het lijf gejaagd en vier eksters die de euvele moed hadden om op de toren te landen werden eenvoudig weggeveegd.

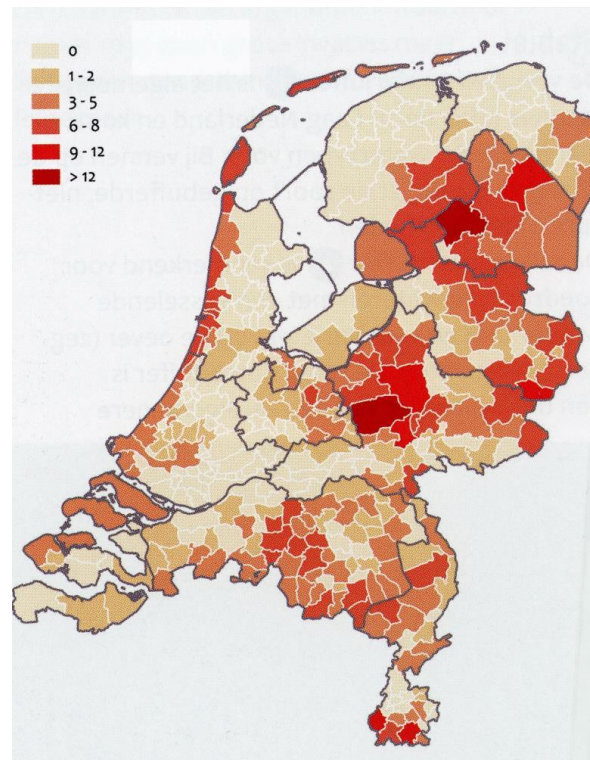
Rond half april verwachten we jonge slechtvalkjes en hopelijk kan een camera in het jaar 2018 ons meer leren over het wel en wee van de Zoetermeerse valken. Het is afwachten of de valken de verbouwing na het broedseizoen zullen accepteren, maar voor dit broedseizoen ziet het er heel goed uit. Na 17 jaar staan nu alle lichten op groen en kunnen we een succesvol broedseizoen tegemoet zien.

De landelijke vlinderdag op zaterdag 4 maart 2017 in Wageningen

Johan Vos

De landelijke vlinderdag stond dit jaar in het teken van de nieuwe Wet Natuurbescherming die in januari van kracht werd. Hoewel ik zelf vooral kritische geluiden over deze nieuwe wet hoor, is de vlinderstichting opvallend positief. Om Titia Wolterbeek (directeur van de vlinderstichting) te citeren worden 'vlinders en libellen in deze nieuwe wet beter beschermd, zowel passief als actief. Dat betekent een extra steuntje in de rug voor organisaties en bedrijven die wat willen doen voor deze bijzondere dieren'.

Ook over de decentralisatie van het natuurbeleid was zij in haar openingspeech opmerkelijk positief. De 12 provincies hebben de verantwoordelijkheid voor de bescherming van plant- en diersoorten die op de Vogel- en Habitatrichtlijn of op de Rode Lijst staan, van het rijk overgenomen. Het aantal beschermde soorten kan per provincie en gemeente sterk verschillen. Zo zijn de provincies Zuid-Holland, Zeeland, Flevoland, Utrecht en Groningen niet erg rijk bedeeld met populaties van beschermde dagvlinder- en libellensoorten. De Vlinderstichting geeft aan graag met provincies, gemeenten en terreinbeheerders in gesprek te willen gaan om te bekijken voor welke soorten zij belangrijk leefgebied herbergen.

Aantal beschermde dagvlindersoorten met een vaste populatie per gemeente (uit: Vlinder- en libellenstand 2017)

Bruin blauwtje, in Zoetermeer beschermd
(Mark Grutters)

Voor Zoetermeer is dat het Bruin blauwtje (*Aricia agestis*), dat in 2016 nog maar twee keer op de telroute in het Westerpark is waargenomen en waarvoor het geschikt leefgebied helaas steeds schaarser wordt. Het is nog maar de vraag of deze bedreigde soort, zonder aanvullende beheermaatregelen, voor het Westerpark behouden kan blijven. In 2016 werd in Het Buytenpark een Groot dikkopje (*Ochlodes sylvanus*) waargenomen. In hoeverre deze soort van de Rode Lijst zich in Zoetermeer zal gaan vestigen valt nog niet te zeggen, maar oplettendheid blijft geboden. Het Buytenpark blijkt keer op keer een aantrekkelijke voorpost te zijn voor duinsoorten.

Voor de libellen is de provincie Zuid-Holland heel belangrijk als leverancier van leefgebied voor de Groene glazenmaker (*Aeshna viridis*). Ook in het libellenreservaat in Zoetermeer wordt via het beheer ingezet op het creëren van geschikt groene glazenmakerbiotoop.

Ook in 2016 werd in het libellenreservaat de beschermde Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*) waargenomen. Deze soort is bekend van vegetatierijke laagveenmoerassen en duinplassen; een eenmalige waarneming zegt natuurlijk nog niets over een eventuele vestiging van deze zeldzame soort in het reservaat.

Ook deze dag was er weer veel aandacht voor het 'Idylleproject'. Met als titel 'Heel Nederland idyllisch' besprak Kars Veling de resultaten tot nu toe. De vlinderstichting heeft inmiddels veel ervaring opgedaan met de aanleg en het beheer van idylles en het streven is om in elke gemeente één of meerdere idylles te creëren. Het geld dat de postcodeloterij hiervoor beschikbaar had is inmiddels op, maar dat betekent

Heel Rokkeveen idyllisch? (Johan Vos)

Hoe maak ik een idylle?
(brochure Vlinderstichting)

niet dat het project stopt. In Zuid-Holland bv. heeft Fonds 1818 een gedeelte van de financiering overgenomen. Verder zijn de provincie, gemeenten en bedrijven nu aan zet. Wat Zoetermeer betreft heb ik de indruk dat veel stukken bloemrijk hooiland ruimschoots aan de idyllevoorwaarden voldeden. Het woord idylle was toen echter nog niet bedacht! Naast de natuurwetgeving en de idylles werd er in de verschillende bijdragen ingegaan op het effect van klimaatsverandering op de vlinder-/libellenstand in Nederland. Een eenduidig antwoord van de vlinders en libellen hierop is niet te geven. Zoals altijd verschillen de effecten sterk per soort. Wat goed is voor de ene soort is slecht voor een andere. Ook dit jaar was de tocht naar Wageningen weer de moeite waard. Laat het voorjaar nu maar beginnen.

Contactavond regionale plantenwerkgroepen

Joke de Ridder en Johan Vos

Op maandagavond 27 februari had Willemien Troelstra (districtcoördinator van het Floron-district Zuid-Holland Zuid) een avond georganiseerd waar plantenwerkgroepen, die actief zijn in haar district, kennis met elkaar konden maken. Naast vertegenwoordigers van een aantal werkgroepen die in het buitengebied actief, waren ook de steden Delft, Rotterdam en Gouda vertegenwoordigd. Het leren van elkaar en kennis uitwisselen stond deze avond centraal. Hoewel Zoetermeer geografisch een randgeval is, de A12 vormt de grens tussen Zuid-Holland Zuid en Hollands Duin, leek het Joke en mij van belang om daar onze Zoetermeerse ervaringen te delen met anderen. De belangrijkste onderwerpen die deze avond ter sprake kwamen, zijn door Willemien inmiddels teruggekoppeld.

Hieronder 10 punten die wellicht ook voor ons van belang zijn:

1. het houden van een praatje over het herkennen van planten die op dat moment bloeien. Dit sluit mooi aan bij onze 'plant van de maandactie'.
2. samenwerken met het IVN bij het organiseren van een basiscursus planten herkennen.
3. het organiseren van een plantenexcursie, speciaal voor 70-plussers die slecht ter been zijn.
4. bermen staan, mede door alle aandacht voor bijen, momenteel volop in de belangstelling. Delft vergelijkt bermen op het effect van klepelen versus maaien en afvoeren. Dit sluit aan bij een rijke Zoetermeerse traditie die nu weer actueel is!
5. de plantenwerkgroep stelt, naast het 'groepswerk', Km-hokken of gebieden beschikbaar aan individuen om te inventariseren en houdt zo de coördinatie in de hand.
6. het, samen met de mossenwerkgroep organiseren van determinatieavonden.
7. veel groepen hebben een combinatie van door-de-weekse avondactiviteiten en weekendactiviteiten
8. het beschikbaar hebben van een foldertje met het actuele kwartaal -of jaarprogramma op de achterkant.
9. het op veel grotere schaal rondsturen van een digitale Nieuwsbrief (de afd. Delft stuurt hun Nieuwsbrief naar 2000 adressen), dus niet alleen naar leden. Overigens complimenteerde Willemien ons met onze informatieve Nieuwsbrief.
10. de inventarisatie-avonden of dagen in de aankondigingen geen excursies noemen. Dit wekt verkeerde verwachtingen.

Tot slot willen we Willemien danken voor haar gastvrijheid. Wellicht is het een idee om zo'n contactavond bij toerbeurt door de verschillende plantenwerkgroepen op locatie te laten organiseren.

Programma plantenwerkgroep Zoetermeer 2017

Datum	dag	tijd	kmhok	Ontmoeten op
25-mrt	za	10.00	30.57.35	hoek Osylaan - van Diestlaan - Schoolstraat
8-apr	za	10.00	30.57.54	Kruispunt Cadmiumgeel - Groengeellaan
22-apr	za	10.00	30.57.25	Hoek Weteringdreef - Wingerdpark
6-mei	za	10.00	30.57.32	Kruispunt Westergo - Meerzichtlaan
10-mei	wo	11.00		Balij verz. Gemeente Balijhoeve Kurkhout 100
20-mei	za	10.00		Buytenpark begrazingsgebied verz. gemeente
28-mei	zo			Westerparkdag
24 of 31 mei	wo	13.30		fietspad 90 bruggetje Meer en Geer weg
3-jun	za	10.00		PQ's Bentwoud + km hok Weidemolen
8-jun	do	19.00	30.57.13	Tankstation overgang Zwaarslootseweg - Middelweg
22-jun	do	19.00	30.57.21	Voorweg bruggetje naar Intratuin
1-jul	za	10.00		boer Freek Vierhuizen Geerweg.
8-jul	za	10.00		PWG Coepelduinen excursie
13-jul	do	19.00	30.56.45	Tunneltje onder A12 naar Nootdorp.
27-jul	do	19.00	30.57.25	Hoek Weteringdreef - Wingerdpark
5-aug	za	10.00		PQ's Bentwoud + km hok Weidemolen
17-aug	do	19.00	30.57.35	hoek Osylaan - van Diestlaan - Schoolstraat
23 of 30 aug	wo	13.30		fietspad 90 bruggetje Meer en Geer weg
26-aug	za	10.00	30.57.35	Stadsexkursie startplek zie 17 aug.
9-sep	za	10.00	30.57.43	Noordzijde Mandelabrug
23-sep	za	10.00	30.57.54	Kruispunt Cadmiumgeel - Groengeellaan
7-okt	za	10.00	30.57.32	Kruispunt Westergo - Meerzichtlaan

Kaartjes met de startplek zijn te vinden op [onze website](#)

Activiteitenprogramma van Floron district Zuid Holland Zuid

Joke de Ridder

Via Willemien Troelstra ontvang ik het activiteitenprogramma van Floron district Zuid Holland Zuid.

Vier excursies, een themadag en een kamp.

za 22 april 10-16h: Opwarmexcursie.

Twee kilometerhokken in het parkachtige recreatiegebied ten noorden van Poortugaal. Verzamelen bij metrostation Poortugaal.

za 20 mei 10-16h: Oostvoornse meer.

Kust- en duinflora. Verzamelen bij de Brielse Gatdam. Twee hokken langs de oever van het Oostvoornse meer inventariseren. Op weg naar de hokken komen we vele typische soorten tegen van de kust- en duinvall flora.

za 10 juni 10-16h: Loetbos in de Krimpenerwaard.

Natuur- en recreatiegebied langs het veenviertje de Loet. Een zeer gevarieerd gebied met bos, sloten en geplagde stukken. Verzamelen bij bushalte/parkeerterrein De Loet (Lekkerkerk).

vr 21-zo 23 juli: FLORON-kamp Woerden-Bodegraven-Nieuwkoop.

Drie dagen lang planten zoeken in het Groene Hart vanuit uitvalsbasis 'De Hollandse Boerderij': gezellig en leerzaam. Vrijdag excursie in De Haak, een moerassig stuk aan de rand van de Nieuwkoopse Plassen, zaterdag en zondag inventariseren in het gebied Woerden-Bodegraven-Nieuwkoop. Je kunt ook alleen overdag meedoen.

za 19 augustus: Wilgendag in de Biesbosch (met SBB boswachter Theo Muusse).

Presentatie, bezoek aan salicetum (een arboretum met alleen maar wilgen) en wilgen herkennen in het vrije veld. In de buurt van het Biesboschmuseum, carpooling vanaf station Dordrecht.

30 september: Stadsexkursie in Gouda (met KNNV Gouda en Tim van de Vondervoort).

Uitgebreidere info: <http://www.floron.nl/over-floron/districten/d16-zuid-holland-zuid>

Opgeven: bij willemien.troelstra@xs4all.nl

Tenslotte

Fred Reeder

De echte winter is al weer voorbij. Terwijl ik dit schrijf hebben we in de weilanden tussen Stompwijk

Eerste Kievitseieren (Fred Reeder)

en Zoetermeer de eerste Kievitseieren al gevonden. Altijd een speciaal moment. Overal in Zoetermeer staan de sneeuwkllokjes in bloei en in de natuurtuin is het griend weer geknot.

Het Griend van de natuurtuin (Fred Reeder)

De eerste bezoekers (Fred Reeder)

Het Gruttolandje in het Buytenpark werd eerst aarzelend bezocht door Grutto en Tureluur maar nu wemelt het daar van de vogels. Dat vogels zich niet altijd wat van de bedoelingen van de mens

Ooievaarsnesten aan de rand van de Meerpolder (Fred Reeder)

aantrekken is te zien op de foto met de ooievaar. Hij/zij inspecteert het nest wat vlak naast het nest met de camera staat. Ben benieuwd wat het gaat worden en dat geldt weer voor alle waarnemingen dit jaar. Ziet u iets waarvan u zegt Goh, dat is leuk voor anderen om te weten. Schroom niet en neem contact met ons op.

Zwevende lente

Uit de wind op een bankje.
Het helle blauw van de krokussen dat overal
de kop op steekt.
De citroenvlinder die na overwintering
weer rondfladdert.
En zweeft als de kiezer die net als zij,
de juiste bloem zoekt om haar wereld
een beetje mooier te maken.
Hoopvol en vrij.
De winter is voorbij. (M)

Samenstelling: Johan Vos en Fred Reeder

Lay-out : Fred Reeder

Volgende Nieuwsbrief

De volgende nieuwsbrief zal half mei 2017 verschijnen.

Kopij van de leden voor de nieuwsbrief **voor 5 mei** richten aan het e-mail adres van Fred Reeder.

Reacties op deze nieuwsbrief gaarne via e-mail richten aan de KNNV Zoetermeer.